

**Ο σχεδιασμός ενός εκπαιδευτικού μέτρου κρίνεται από τη
σκοπιμότητα, την αξιοπιστία και τη λειτουργική εφαρμογή του**
*Κωνσταντίνου Χαράλαμπος, Ομότιμος Καθηγητής Σχολικής Παιδαγωγικής και
Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων-Αντιπρόεδρος Παιδαγωγικής
Εταιρείας Ελλάδος*

Με αφορμή την απόφαση του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων για «Συλλογικό προγραμματισμό, εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση των σχολικών μονάδων ως προς το εκπαιδευτικό τους έργο» (ΦΕΚ 140/20-1-2021), θα θέλαμε να προβούμε σε μια καλοπροαίρετη και σύντομη παρέμβαση, αναφορικά με το συγκεκριμένο εγχείρημα. Ως γνωστόν, αυτή είναι η δεύτερη απόπειρα εφαρμογής της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου της σχολικής μονάδας μετά την πρώτη γενικευμένη μορφή (ΦΕΚ 614/15-3-2013: Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου της Σχολικής Μονάδας – Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης), η οποία δεν ολοκληρώθηκε ως προς το μέρος που αφορά την εξωτερική αξιολόγηση. Για το νέο εγχείρημα, λοιπόν, θα θέλαμε να αναδείξουμε ορισμένες κρίσιμες παραμέτρους που σχετίζονται με την εφαρμογή του σχεδιασμού αυτού στην πράξη.

Ο νέος σχεδιασμός έχει πολλά κοινά σημεία με τον προηγούμενο, ωστόσο έχει συμπληρωθεί και με νέα, τα οποία τον διαφοροποιούν ως έναν βαθμό. Σημαντικές και κρίσιμες παραμέτρους και στους δύο σχεδιασμούς συνιστούν ο κύριος σκοπός και οι επιμέρους σκοποί της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου, οι οποίοι, πράγματι, συμπίπτουν με την παιδαγωγική λειτουργία της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου και του εκπαιδευτικού. Σύμφωνα με αυτήν, σκοπός της αξιολόγησης είναι να διαπιστωθεί η επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων, είτε αυτοί αναφέρονται στη σχολική μονάδα είτε στον ίδιο τον εκπαιδευτικό, να εντοπισθούν οι ελλείψεις, οι ανεπάρκειες και οι δυνατότητες των εμπλεκόμενων παραμέτρων και των αξιολογούμενων θεσμών και προσώπων, με απότερο σκοπό τη λήψη ανατροφοδοτικών και διορθωτικών μέτρων για τη βελτίωση της ποιότητας του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου.

Επομένως, συνιστά κρίσιμη παράμετρο, το Υ.ΠΑΙ.Θ. να λάβει όλα εκείνα τα απαραίτητα μέτρα, για να υλοποιηθούν στην πράξη οι παιδαγωγικοί σκοποί του εκπαιδευτικού μέτρου, έχοντας υπόψη ότι η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου είναι ένα κοινωνιολογικά και κοινωνιομετρικά σύνθετο και πολύπλοκο φαινόμενο. Και το μέτρο αυτό δεν αφορά μόνο την παιδαγωγική επιστήμη και τους εκπαιδευτικούς, αλλά επηρεάζεται και συγκαθορίζεται και από έναν ικανό αριθμό εμπλεκόμενων παραγόντων. Είναι μια διαδικασία που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εκπαιδευτικής πράξης και συνδέεται άμεσα και έμμεσα με τον τρόπο που λειτουργεί το ίδιο το σχολείο, αλλά και η ίδια η κοινωνία με τα δικά της ιδιαίτερα ιστορικά, πολιτικά, πολιτισμικά, οικονομικά και επιστημονικά χαρακτηριστικά. Αυτό σημαίνει ότι η εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση επιβάλλεται να μην λάβει γραφειοκρατικά και, αμφίβολης σκοπιμότητας, χαρακτηριστικά, που θα οδηγήσουν στην απαξίωση του μέτρου και σε μια απλή διοικητική αρχειοθέτηση ή έκθεση δεδομένων, χωρίς περαιτέρω αξιοποίηση.

Από μια ανάγνωση του σχεδιασμού προκύπτει ότι το κανονιστικό πλαίσιο της εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου της σχολικής μονάδας ασφαλώς και είναι περιεκτικό στην περιγραφή των θεματικών αξόνων, των δεικτών και των κριτηρίων. Ωστόσο, αυτός ο πληθωρισμός δεδομένων, ενδεχομένως, να δημιουργεί ένα όχι και τόσο ελκυστικό περιβάλλον. Η παράμετρος αυτή θεωρείται κρίσιμη, κατά την άποψή μας, γιατί καθιστά το σύνολο της αξιολογικής διαδικασίας

πολύπλοκο, σύνθετο και, συνεπώς, μη προσιτό και, ίσως, απωθητικό, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε μια καθαρά επιβαρυντική γραφειοκρατική και τυπική διοικητική πρακτική. Με άλλα λόγια, το περιγραφικό πλαίσιο των οδηγιών προσδίδει έναν περισσότερο ελεγκτικό χαρακτήρα στην αξιολόγηση των κριτηρίων. Προτείνεται, λοιπόν, να γίνει «αποπληθωρισμός» και «απλοποίηση» διαδικαστικών εφαρμογών και απαιτήσεων, προκειμένου το συγκεκριμένο κανονιστικό πλαίσιο να καταστεί πιο λειτουργικό, αποδοτικό και ενδιαφέρον στην εφαρμογή του από παιδαγωγική, εκπαιδευτική και οργανωτική άποψη. Τονίζουμε ιδιαίτερα αυτήν την παράμετρο, διότι η πιστή εφαρμογή του σχεδιασμού απαιτεί από τον εκπαιδευτικό να είναι σε διαρκή επιβαρυντική ετοιμότητα καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους. Γεγονός που θα οδηγήσει σε μια πραγματική υπερφόρτωσή του, αφαιρώντας του πολύτιμο χρόνο για να προετοιμαστεί αρτιότερα και αποτελεσματικότερα στην επιτέλεση της κύριας αποστολής του.

Μια άλλη παράμετρος που χρήζει προσοχής είναι οι θεματικοί άξονες (π.χ. ο πρώτος), οι οποίοι αφορούν την εκπαιδευτική διαδικασία, δηλαδή τη διδασκαλία, τη μάθηση και την αξιολόγηση, καθώς και τις σχέσεις των εκπαιδευτικών με τους μαθητές κ.ο.κ. Εδώ πρόκειται για αυτοαξιολόγηση ή για ετεροαξιολόγηση; Γιατί, αν έχει σχεδιαστεί να εφαρμοστεί ετεροαξιολόγηση, είτε μεταξύ των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας είτε από τους συντονιστές εκπαιδευτικού έργου, τότε ελλοχεύει ο κίνδυνος δημιουργίας, τουλάχιστον, ανταγωνιστικού κλίματος, το οποίο υπονομεύει τις σχέσεις ανάμεσά τους.

Κλείνοντας τη σύντομη προσέγγιση, οφείλουμε να υπογραμμίσουμε για ακόμη μία φορά ότι ο σχεδιασμός του συγκεκριμένου μέτρου επιβάλλεται να επικεντρωθεί αποκλειστικά στους παιδαγωγικούς σκοπούς της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου, με διαδικασίες που δεν θα επιβαρύνουν και δεν θα απορροσαν αποτολίζουν τον εκπαιδευτικό από το απαιτητικό σχολικό πρόγραμμα των μαθητών της τάξης του. Αυτό σημαίνει ότι το Υ.ΠΑΙ.Θ. είναι ανάγκη να συμβάλει στην αποκατάσταση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης με την εκπαιδευτική κοινότητα, λαμβάνοντας μέτρα για άρτια προετοιμασία, αναφορικά με την ενημέρωση, επιμόρφωση και αξιοποίηση των δεδομένων της εφαρμογής του μέτρου, διασφαλίζοντας την εγκυρότητα, την αντικειμενικότητα και την αξιοπιστία των αξιολογικών διαδικασιών και εκμηδενίζοντας τις οποιεσδήποτε υποψίες ή καχυποψίες των εκπαιδευτικών έναντι των φορέων αξιολόγησης. Έχοντας, επιπλέον, υπόψη ότι το εκπαιδευτικό μας σύστημα δεν διαθέτει την απαραίτητη κουλτούρα στο θέμα συνολικά της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου. Για να πείσουν, συνεπώς, περισσότερο οι ιθύνοντες της ασκούμενης εκπαιδευτικής πολιτικής, είναι απαραίτητο να μεριμνήσουν ώστε το σχολείο να βρίσκεται πολύ κοντά στην παιδαγωγική και κοινωνική αποστολή του και ο εκπαιδευτικός να τύχει της ανάλογης ηθικής και έμπρακτης αναγνώρισης και υποστήριξης. Εξάλλου, πέραν αυτών, οι επικρατούσες υγειονομικές συνθήκες επιβάλλουν μεγαλύτερη παιδαγωγική ενσυναίσθηση και αξιοπιστία εκ μέρους αυτών που ασκούν την οποιαδήποτε εκπαιδευτική εξουσία, γνωρίζοντας, μάλιστα, ότι η πανδημία έχει καταφέρει σοβαρότατο πλήγμα στην διαζώσης εκπαιδευτική διαδικασία.